

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

УДК 343.1

Сопільник Р. Л., к.ю.н.,
Львівський університет бізнесу та права

Право на справедливий суд у контексті практики європейського суду з прав людини

У статті піднімається проблема забезпечення справедливого судового розгляду незалежним і безстороннім судом крізь призму судових рішень, прийнятих Європейським судом з прав людини. Доводиться, що складовими права на суд є право на доступ до суду, розгляд справи упродовж розумного строку судом, який встановлений законом, змагальність, публічний розгляд справи.

Ключові слова: справедливий судовий розгляд, суд, право на суд, змагальність, публічний розгляд.

В статті піднімається проблема забезпечення справедливого судового розгляду незалежним і безстороннім судом в контексті судових рішень, прийнятих Європейським судом з прав людини. Складовими права на суд є право на доступ до суду, розгляд справи упродовж розумного строку судом, встановленим законом, рівність сторін, публічне розгляд справи.

Ключевые слова: справедливое судебное разбирательство, состязательность, суд, право на суд, публичное рассмотрение.

The article raised the problem of ensuring a fair trial by an independent and impartial tribunal in the light of judicial decisions taken by the Court of Human Rights. We prove that the components of the right to trial is the right of access to a court hearing within a reasonable time by a court, which is set by law, equality of the parties, the public hearing.

Key words: fair trial, the court, the right to a court, law, public hearing.

Постановка проблеми. У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права зазначено, що кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону [1]. У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод задекларовано, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [2]. У цьому контексті важливою є проблема забезпечення справедливого судового розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення справедливого судового розгляду присвячено праці Л. Алексєєва, Ю. Бауліна, Д. Герберста, М. Джейніса, П. Заворотька, О. Іванова, С. Іваницького, С. Ківалова, А. Лужанського,

М. Микієвича, Г. Ньюмена, А. Осетинського, Т. Пашука, Д. Притики, В. Рум'янцевої, В. Семенова, В. Стефанюка, А. Султанова, О. Толочко, Е. Трегубова, Л. Туманової, Л. Чуркіної. Однак недостатньо досліджено питання забезпечення права на справедливий суд.

Мета статті полягає у виявленні складових права на справедливий суд.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено у Міжнародному пакті, кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення на такі гарантії на основі цілковитої рівності: а) бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення; б) мати достатній час і можливості для підготовки свого захисту і спілкуватися з обраним самим ним захисником; с) бути судженим без невинуватої затримки; д) бути судженим в його присутності і захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника; якщо він не має захисника, бути повідомленим про це право і мати призначеного йому захисника в будь-якому разі, коли інтереси правосуддя того вимагають, безплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати цього захисника [1].

Зазначимо, що одним з найбільш важливих у праві на справедливий судовий розгляд є принцип рівності сторін. Так, у справі "Сандерс проти Іспанії" вказано, що неможливість ознайомлення заявників із заявою іншої сторони порушило їх право на справедливий судовий розгляд, оскільки заявникам не було надано можливості підготувати захист. З огляду на це Суд підкреслив, що Сторони повинні мати гарантію вільного доступу до показань іншої Сторони та можливість опротестувати їх [3]. Порушення ст.6, п.1 та ст.6, п.3 Конвенції було констатоване у справі "Фуше проти Франції", оскільки підсудному не було надане право на ознайомлення з матеріалами його справи, у зв'язку з чим він не зміг належно підготуватися до захисту [4]. В іншій справі, "Руїс-Матеос проти Іспанії", Суд висловився стосовно порушення права заявника на справедливий судовий розгляд: не було гарантовано можливості ознайомитися з претензіями іншої сторони та сформулювати заперечення [5].

У справі "Костовський проти Нідерландів" підставою для скарги заявника послужило те, що Утрехтський районний суд і Амстердамський апеляційний суд використали як доказ показання двох анонімних свідків, зафіксовані у службових доповідях. Показання взяла поліція, а в одній справі – магістрат-слідчий, але самих свідків під час розгляду справ суд не заслуховував, попри те, що кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, має такі права:...d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати їхнього допиту, а також вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення". Комісія зазначила, що, згідно з принципом змагального судового процесу, всі докази мають пред'являтися у присутності обвинуваченого на відкритому слуханні. Це не означає, що, для того, щоб показання свідків були використані як доказ, вони завжди мають бути оголошені на відкритому слуханні в суді: використання як доказів таких показань, взятих на досудовому етапі провадження, саме по собі не суперечить пункту 3 (d) та пункту 1 статті 6, якщо при цьому дотримано гарантії прав сторони захисту. Вказані права вимагають надання обвинуваченому рівноцінної можливості спростування показів свідка обвинувачення під час давання ним показів чи на більш пізньому етапі судового провадження. Такої можливості, як зазначено у Рішенні, заявникові не було надано, хоча безсумнівним є те, що він би хотів спростувати чи допитати свідків. Однак

останніх не лише не заслухали на судових розглядах – їхні показання бралися і поліцією, і слідчим за відсутності п. Костовського та його захисника. Таким чином, заявник чи його представник не мали змоги допитати свідків. Якщо стороні захисту не відома особа свідка, якого вона хоче допитати, то згадана сторона може бути позбавлена права продемонструвати упереджене, необ'єктивне ставлення цього свідка або недостовірність його показань. Досить ймовірною може бути ситуація, при якій свідчення чи інші заяви, які викривають обвинуваченого є умисне неправдивими або помилковими; сторона захисту навряд чи зможе це прояснити, якщо відсутня інформація, за допомогою якої можна перевірити достовірність показань свідка або піддати їх сумніву. Обгрутовуючи порушення статті 6 Конвенції, Суд зазначив, що право на справедливе здійснення правосуддя посідає таке чільне місце у демократичному суспільстві, що ним не можна поступатися заради практичної доцільності. Конвенція не забороняє використання на етапі розслідування кримінальної справи інформації, яка отримана з анонімних джерел. Однак подальше використання анонімних показань як достатніх доказів для обгрунтування рішення про визнання вини, як це мало місце у зазначеній справі, є питанням іншого характеру. Зважаючи на це, Суд дійшов висновку щодо обмеження прав сторони захисту, внаслідок чого не було здійснено право на справедливий судовий розгляд [6].

У справі “Ван Мехелен та інші проти Нідерландів” наголошувалося, що всі свідчення мають бути оприлюднені у відкритому розгляді, у присутності обвинувачених, яким забезпечується можливість участі у змагальному процесі. У рішенні Суду зазначено, що стаття 6 не містить чітко сформульованих вимог щодо необхідності враховувати інтереси свідків. Проте їхнє життя, право на свободу та особисту недоторканність можуть наражатися на ризик так само, як і інтереси, обумовлені у статті 8 Конвенції. Ці інтереси захищені іншими положеннями Конвенції, які вимагають від договірних держав організувати своє кримінальне судочинство в такий спосіб, щоб не піддавати їх невинуватому ризику. Згідно з принципами справедливого судового розгляду, інтереси захисту мають урівноважуватися інтересами свідків або потерпілих, яких викликано давати свідчення. Однак, якщо свідки обвинувачення виступають анонімно, перед захистом постають труднощі, яких загалом не повинно бути у кримінальному судочинстві. Відповідно, Суд визнав, що у таких випадках, згідно з пунктами 1 та 3 (d) статті 6 Конвенції, невідгідні умови, які створюються для захисту, мають урівноважуватися дотриманням судовими органами спеціальних процедур. Засудження не повинне ґрунтуватися ані виключно, ні переважно на анонімних заявах. У зв'язку з цим Суд вирішив, що мало місце порушення пункту 1 у поєднанні з пунктом 3 (d) статті 6 [7].

У справі “Відал проти Бельгії” Суд відзначив, що, хоча ст.6 п.3d, як правило, залишає оцінку обгрунтованості виклику свідків на розсуд внутрішніх судів і не вимагає опитування кожного свідка захисту, однак її найважливіша мета полягає у реалізації рівноправності сторін. Тим часом мало місце відхилення свідків з боку заявника, що є несумісним зі справедливим розглядом справи. Обмеження права на захист означає, що внутрішній суд не був справедливим, а це – порушення ст.6 Конвенції [8].

У справі “Дельта проти Франції”, розглянувши питання щодо справедливості судового розгляду, Суд дійшов висновку, що мало місце порушення ст.6 п.1, оскільки його засудження було засноване лише на показах, які свідки давали у поліції і їх не міг опитати захисник. У принципі, відзначив Суд, свідки повинні давати покази під

час публічних слухань, однак для того, щоб покази свідків могли використовуватися як докази, не обов'язково, щоб вони були оприлюднені у суді; вони можуть отримуватися й на досудовій стадії за умови дотримання прав захисту, тобто за умови, щоб обвинувачений мав можливість дати відповідь свідку, покази якого фігурують у справі [9]. У справі "Люді проти Швейцарії" було прийнято рішення щодо порушення статті 6 у зв'язку з тим, що обвинувачення ґрунтувалось на показах офіцера, з яким обвинувачений не мав можливості побачитися під час судового розгляду [10]. п. Луді скаржився на те, що засудження ґрунтувалося на показах свідка, якого до суду не викликали. Суд з прав людини вирішив, що, оскільки існувала можливість заслухати Т. як свідка і провести очну ставку таким чином, щоб зберегти анонімність, права захисту виявилися обмеженими настільки, що відбулося порушення ст.6 (1) та ст.6 (3) [10].

У справі "Барбера, Мессегуе і Джабардо проти Іспанії" Суд дійшов висновку, що важливі докази не було представлено і обговорено під час публічного засідання у присутності обвинувачених, що порушує право на справедливий судовий розгляд [11]. В іншій справі, "Унтерпертингер проти Австрії", Суд дійшов висновку, що кримінальне покарання на основі свідчень, що дані поліцією родичами обвинуваченого і оголошені на суді вже після того, як вони заявили про своє право на відмову від дачі показів, порушує право обвинуваченого на допит свідків, які свідчать проти нього, а відтак на справедливий судовий розгляд [12].

У справі "Кемпбел проти Ямайки" свідчення були взяті у неповнолітнього сина обвинуваченого, який їх дав після того, як його заарештували. Оскільки мало місце залякування, а відтак виникли сумніви щодо достовірності свідчень, Суд дійшов висновку, що мало місце порушення права на справедливий суд [13]. У справі "Джон Мюррей проти Сполученого Королівства" зазначено, що заявник був позбавлений права на справедливий судовий розгляд через те, що йому відмовили у зверненні до адвоката протягом сорока восьми годин поліцейського допиту, що несумісно з поняття справедливості. Таким чином, було допущено порушення ст.6, п.1 у її зв'язку зі ст.6 п.3 [14].

Розглядаючи заяви Франсуа Пелісьє та Філіпа Сассі, Суд дійшов висновку, що було порушено п.3 статті Конвенції, оскільки при перекваліфікації обвинувачення заявникам не було забезпечено можливості здійснити свої права на захист проти такої перекваліфікації, зокрема порушено їх право на отримання інформації про характер і причину обвинувачення проти них та право на отримання достатнього часу і можливостей для підготовки захисту [15].

Отже, у контексті вимог Конвенції необхідно забезпечувати змагальність процесу; належить створити умови для рівноправності сторін; засудження не може ґрунтуватися виключно на анонімних заявах.

Як засвідчують рішення Суду, останнім часом особливого значення набуває реалізація вимоги дотримання розумного строку. Згідно з прецедентним правом Європейського Суду з прав людини, розумність тривалості провадження у справі має оцінюватися у світлі конкретних обставин справи та з урахуванням критеріїв, закріплених у практиці Суду, зокрема складності справи та поведінки заявника і державних органів, що розглядають справу [16]. Суд з прав людини також зазначає, що розумність тривалості проваджень необхідно оцінювати не лише у світлі критеріїв, встановлених прецедентною практикою Суду, до яких належить складність справи, поведінка заявника і дії відповідних органів, а й зважаючи на те, що для заявника є найважливішим питанням у судовому процесі [17]. Зазначено також, що, вивчаючи розумність строку кримінального

процесу, слід звертати увагу й на рух справи у судах [18].

У справі “Меріт проти України” визначено, що перебіг розумного строку розпочинається з моменту, коли особу обвинувачено; це може трапитися до того, як справа надійшла до суду першої інстанції, тобто з дня арешту або дати, коли особу, про яку йдеться, було офіційно повідомлено, що її буде обвинувачено, чи з дати, коли розпочалося досудове слідство. Обвинувачення для цілей пункту 1 статті 6 може бути визначено як офіційне повідомлення особі компетентним органом, в якому стверджується, що вона вчинила злочин. Закінчення строку, в кримінальних справах період, на який поширюється дія пункту 1 статті 6, охоплює все провадження, у тому числі й апеляційне [16]. Так, у справі “Комінгерсол проти Португалії” Суд відзначив, що, по-перше, були затримки строком один рік і сім місяців між слуханням 13 листопада 1984 року та винесенням рішення Лісабонського суду першої інстанції 19 червня 1986 року, по-друге, чотири роки і вісім місяців між датою, коли суддя вирішив, що провадження з приводу клопотання третьої сторони слід розпочати знову (24 березня 1993 року) та приписом щодо вказівок (19 листопада 1997 року). Цих затримок було достатньо для висновку стосовно того, що тривалість провадження у справі не була розумною. Суд вважав, що період 17 років і п’ять місяців для прийняття остаточного рішення не може вважатися розумним. З огляду на обставини справи, було прийнято висновок про недотримання розумного строку й порушення пункту 1 статті 6. У зв’язку з цим Суд наголосив, що Договірні Сторони мають організувати свої судові системи таким чином, щоб їхні суди могли гарантувати кожному право одержати остаточне рішення при вирішенні спорів у межах розумного часу [19].

У справі “Нуутінен проти Фінляндії” Суд визнав, що було порушено як статтю 6, так і статтю 8 Конвенції, з огляду на тривалість провадження і невиконання судових рішень щодо прав доступу, оскільки на час прийняття доповіді Комісією сукупна тривалість проваджень становила понад п’ять років. При цьому Суд взяв до уваги, що пункт 1 статті 6 застосовується до сукупної тривалості проваджень, включно зі стадією вирішення питання про виконання судових рішень. Одноголосно було прийнято рішення щодо порушення пункту 1 статті 6 Конвенції з огляду на тривалість судових проваджень [17]. У справі D проти Федеративної Республіки Німеччини провадження за цивільним позовом продовжувалось більш ніж 5 років. Суд визнав порушення ст. 6, п.1 Конвенції [20].

Як таке, що не задовольняє вимоги розумного строку, було розцінене провадження, яке тривало понад шість років у справі “Меріт проти України” [16]. У справі “Доймеланд проти Федеративної Республіки Німеччини” судове провадження тривало десять років, сім місяців і три тижні, що було розцінене Судом як порушення статті 6 стосовно розумного строку [21].

У справі “Абдела проти Нідерландів” розглядуваний період тривав від моменту арешту заявника до моменту відхилення судом його другої апеляції (чотири роки, чотири місяці і один день) та був визнаний Судом як такий, що не може вважатися розумним і є порушенням ст.6, п.1 [22]. У справі “Едісон Періскоп проти Франції” заявник скаржився на невинувачено довший термін провадження. Суд дійшов висновку, що, оскільки заявник не перешкодив діям правосуддя, строк, який тривав більш ніж вісім років, не був розумним. Відтак було констатовано порушення ст.6, п.1 [23]. У справі “Ферантеллі Сантанджело проти Італії” вказується, що мало місце порушення ст. 6: вимога щодо розумного строку не дотримана, оскільки заявники були засуджені

лише через шістнадцять років після того, як здійснили правопорушення [24].

Що стосується “розумності” тримання під вартою, то Мюллер у заяві стверджував, що тривалістю його запобіжного ув'язнення було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції, яка передбачає, що “кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями пункту 1с цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою службовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і має право на судовий розгляд упродовж розумного строку або на звільнення до початку судового розгляду. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями явки в суд”. Суд дійшов висновку, що французькі судові органи проводили слідство повільно. З'ясувавши усі обставини, що могли б виправдати чотирирічний строк позбавлення Мюллера волі під час попереднього слідства, Суд вирішив, що зазначені обставини не були достатніми. Таким чином, строк не був розумним, а Франція припустилася порушення пункту 3 статті 5 Європейської конвенції з прав людини.

У справі “Пелісьє і Сассі проти Франції” було відзначено порушення права на розгляд у межах розумного строку. Суд констатував, що від часу висунення проти пана Пелісьє та пана Сассі обвинувачень та до моменту ухвалення касаційним судом рішення у справі першого заявника провадження тривало дев'ять років і п'ять місяців, а у справі другого – вісім років, вісім місяців і два дні. Було прийнято рішення щодо порушення тривалості судового провадження [15].

Зазначимо, що у Рекомендації (2004) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам “Щодо вдосконалення національних засобів правового захисту” зазначено, що у національному праві більшість держав-членів різними засобами (максимальна тривалість, можливість клопотання про прискорення провадження) дотримується розумних строків провадження. У деяких державах-членах максимальна тривалість встановлюється окремо для кожної стадії кримінального, цивільного та адміністративного провадження. Інтегрування Конвенції у національні правові системи держав-членів, зокрема вимога щодо судового розгляду упродовж розумного строку, передбачена статтею 6, підсилила і доповнила вимоги національного права. Якщо строків, встановлених для провадження у справі, особливо кримінального провадження, не дотримано або тривалість провадження вважається нерозумною, національне право багатьох держав передбачає, що зацікавлена особа може подати клопотання про прискорення провадження. Якщо клопотання прийнято, може бути прийняте рішення, яке встановлює строк, упродовж якого суд чи прокурор, залежно від справи, зобов'язанні вжити конкретні процесуальні заходи, такі як припинення розслідування або призначення дати судового розгляду справи [25].

Висновки. Як засвідчують матеріали Європейського суду по правах людини, складовими права на справедливий суд є право на доступ до суду, справедливий і відкритий розгляд, участь у змагальному процесі, здійснення провадження упродовж розумного строку, який визначається з урахуванням обставин справи, критеріїв, вироблених на засадах прецедентної практики Суду, складності справи та поведінки заявника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс] – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Case of Sanders v. Spain (Application No 1992/347/420 74420/01) [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/full/eur/ech/eng/ech-1993>
4. Case of Foucher v. France (Application No 22209/93) [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/e4ca7ef017f8c045c1256849004787f5/e934f03fd3089719c1256640004c32f3?OpenDocument>
5. Case of Ruiz-Mateos v. Spain (Application No 12952/87) [Электронный ресурс]. – Режим доступ [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57838#{"itemid"}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57838#{)
6. Case of Kostovski v. The Netherlands (Application No 11454/85) [Электронный ресурс] – Режим доступу <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/>
7. Case of Van Mechelen and others v. The Netherlands (Application No 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/e4ca7ef017f8c045c1256849004787f5/>
8. Case of Vidal v. Belgium (Application No 12351/86) [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/f7b60349c79e33f2c1256640004c18b5?OpenDocument>
9. Case of Delta v. France (Application No 11444/85) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/9c9f34546e3dc086c1256640004c1da4?OpenDocument>
10. Case of Ludi v. Switzerland (Application No 12433/86) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/233813e697620022c1256864005232b7/33f0773baa3bc266c1256640004c184b?OpenDocument>
11. Case of Barbera, Messegué and Jabardo v. Spain (Application No 10590/83) [Электронный ресурс] – Режим доступа [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57429#{"itemid"}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57429#{)
12. Case of Unterpertinger v. Austria (Application No 9120/80) [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/e4ca7ef017f8c045c1256849004787f5/>
13. Case of Campbell v. Jamaica (Application No 248/1987) [Электронный ресурс] – Режим доступа http://www.bayefsky.com/html/139_jamaica248vws.php
14. Case of John Murray v. the United Kingdom (Application No 18731/91) [Электронный ресурс] – Режим доступа [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57980#{"itemid":\["001-57980"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57980#{)
15. Case of Pelissier and Sassi v. France (Application No 25444/94) [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/2422ec00f1ace923c1256681002b47f1/4e0d9f4f2450b2cdc1>
16. Case of Merit v. Ukraine (Application No 66561/01) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://echr.ketse.com/doc/66561.01-en-20040330/>
17. Case of Nuutinen v. Finland (Application No 32842/96) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/>
18. Case of Konig v. Germany (Application no. 6232/73) [Электронный ресурс]. – Режим доступа [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57512#{"itemid":\["001-57512"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57512#{)
19. Case of Comingersoll S.A. v. Portugal (Application No 35382/97) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/341940cc80dc274cc12568c50038cd23?OpenDocument>
20. Case of D. v Federal republic of Germany (Application No 9320/81) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://ehrketse.com/doc/11703.85-en-19871209/>
21. Case of Deumeland v. Federal Republic of Germany (Application No 9384/81) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/e4ca7ef017f8c045c1256849004787f5/5fcb69389c37ae85c1256640004c2369>
22. Case of Abdoella v. The Netherlands (Application No 12728/87) [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/bd85b31af932d14bc1256681002b47f0/33d58e9fa2f064bec1256640004c18ae?OpenDocument>
23. Case of Editions Pйriscope v. France (Application No 11760/85) [Электронный ресурс] – Режим

доступу <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/1d4d0dd240bfec7ec12568490035df05/8eb9d352c9a712fec1256640004c189c?OpenDocument>

24. Case of Ferrantelli and Santangelo v. Italy Application (No 19874/92) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/Hof.nsf/2422ec00f1ace923c1256681002b47f1/91c48951d28746b9c1256640004c3224?OpenDocument>

25. Рекомендація (2004) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам “Щодо вдосконалення національних засобів правового захисту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_718

УДК 351.77(57:61)(477)

Запорожченко А. А., ассистент НУ «ЮА»

Соответствие законодательства Украины стандартам Совета Европы в сфере биомедицины

Украина в 2002 году подписала Конвенцию о правах человека и биомедицине, но так ее и не ратифицировала. На сегодня необходимо привести в соответствие с данной Конвенцией законодательство в сфере здравоохранения. Поэтому достаточно актуальным является сравнение ряда украинских нормативно-правовых актов с Конвенцией, и определение тем самым существующих пробелов и коллизионных норм в данном праве.

Ключевые слова: биомедицина, трансплантология, медицинское вмешательство, генетическое тестирование, охрана здоровья, соматические права.

Україна в 2002 році підписала Конвенцію про права людини та біомедицину, але так її не ратифікувала. На сьогодні є необхідним привести у відповідність до цієї Конвенції законодавство у сфері охорони здоров'я. Тому є доволі актуальним порівняння ряду українських нормативно-правових актів з Конвенцією, та визначення тим самим існуючі прогалини та колізійні норми в даному праві.

Ключові слова: біомедицина, трансплантологія, медичне втручання, генетичне тестування, охорона здоров'я, соматичні права

Ukraine, in 2002, signed the Convention on Human Rights and Biomedicine, but it was not ratified. It is necessary to bring into accord with the given Convention, the legislation in public health services sphere. Therefore it is necessary to compare a number of the Ukrainian regulatory legal acts with those of the Convention, having defined thereby existing omissions and conflict norms in Ukrainian law.

Keywords: biomedicine, transplantology, medical intervention, genetic testing, health protection, the somatic rights.

Постановка проблемы. В мировой практике все более заметное место занимает защита прав человека в сфере биомедицины. К данной сфере относятся, во-первых, проблемы, связанные с реализацией и защитой прав пациентов, во-вторых – ряд проблем, связанных с защитой прав и достоинства человека, а также его соматических прав, в случае «воздействия» новых медицинских технологий (имеется виду клонирование, реаниматология, трансплантология, эвтаназия, аборт, крионика и т.п.). Проблема заключается в том, что современная медицинская практика все более тесно переплетается с научными экспериментами и испытаниями новых